

BESZÉLJÜNK NYÍLTAN AZ ÉLET ZSÁKUTCA-LEHETŐSÉGEIRŐL

Sokgyermekes nevelőszülők kapták idén a Hunyadi-díjat

Katona Imre és felesége, Katonáné Újszászi Katalin kapták idén a Hunyadi-díjat, melyet példaértékű munkájukkal, a városrészt támogató emberi magatartásukkal érdemeltek ki. A házaspár nevelőszülőként az elmúlt két évtizedben nyolc állami gondozott gyermeket nevelt fel, többségüket már útnak is indította az önálló életbe. Emellett három gyermeket örökbe is fogadtak. A család azóta tovább bővült, mert az 1997-ben hozzájuk került legidősebb lányuknak, Katinkának időközben két gyermeke is született, akik gyakran látogatnak át a velük szomszédos nagyszülői házba.

Katalin két évtizedes pedagóguspálya után döntött férjével a nevelőszülőség mellett. Jelenleg a Fészek Gyermekvédő Egyesület tiszakécskei csoportjának munkatársaként széles körben osztja meg tapasztalatait, segíti az egyesület munkáját.

- Mostanában zajlik egy országos kampány annak érdekében, hogy minél többen vállalkozzanak nevelőszülői feladatra. Ön szerint mi a legfontosabb ahhoz, hogy a realitásoknak hűen, de szépségét is felvillantva tudják felkelteni az érdeklődést e nem mindennapi vállalás iránt?

- Én 18 éve vagyok nevelőszülő, emellett mint családgondozó 14 évet a nevelőszülők, nevelt gyermekek és vér szerinti szülők között dolgoztam. 2008 óta trénerként a nevelőszülők képzésében is részt veszek, főként az SOS-Gyermekfalu számára. Mind a saját, mind mások tapasztalatából, nehézségeiből, fájdalmaiból tudom, hogyan működhetne vonzóbban és hatékonyan ez a hálózat.

A nevelt gyermekek érdekében annyi változtatást, intézkedést hoztak, a rendszer olyan bonyolulttá és sokszereplőssé vált, ami óhatatlanul magában hordozza működésének hibalehetőségét. A nevelőszülői családot elsősorban a nevelőszülői tanácsadó segíti, aki rendszeresen látogatja a családot, beszélget a gyermekkel, a nevelőszülővel. A gyermekvédelmi gyám látja el a gyámi feladatokat. Például beírattja a gyermeket az iskolába, intézi a dokumentumait, kapcsolatot tart az iskolájával, s legfőként segíti, támogatja, felügyeli a gyermek és a vér szerinti szülőkkel, testvérekkel való kapcsolattartást. A gyámhivatali ügyintéző, a gyermekjogi képviselő, s a nevelőszülői hálózatot működtető szervezet mind-mind fontos része a gyermek és a család életének. A működtető háromévente a rendelkezéseknek megfelelően felülvizsgálja a családot. A nevelőszülő-képzés során is mindig hangsúlyozzuk, hogy ez a munka csak csapatmunkaként lehet eredményes. Egy-egy ember vagy család hősies erőfeszítése, jó szándéka nem elegendő.

- Mit jelent ebben a rendszerben az, hogy „emberi tényező”?

- Nyilvánvalóan mindenki a gyermek érdekében dolgozik, de ki-ki a saját élményeiből, tapasztalataiból kiindulva máshová helyezi a hangsúlyt. Van, aki úgymond „gyermekpárti”, van, aki „nevelőszülő-párti”, s van, aki „vér szerinti szülő-párti”. Pedig a nevelőszülői családot csak egy dinamikus egészként lehet értelmezni. Hisz a gyermek csak akkor lehet jól, ha a nevelőszülő is jól van: azt érzi, bíznak benne, értékelik a munkáját. Ha azt éli meg, hogy „nem elég jó”, mert tehetetlen a gyerek indulataival, dühkitöréseivel szemben, belefárad a sorozatos szökésekbe, és éppen ekkor alkalmassági vizsgálatot indítanak ellene, kudarcként fogja megélni, s lehet, végleg abbahagyja. Ebből következően a gyermeknek csak akkor tudunk jól segíteni, ha a nevelőszülőt segítjük, megértjük, elfogadjuk. Ez azért is fontos, mert átérezve a gyerek sorsát, leghatékonyabban ő tud segíteni. Ki ismerheti jobban a gyereket, ki láthatja át jobban a játszmáit, ha nem az, aki a nap huszonnégy órájában vele van, és

felelősséget vállalt érte? A csapatmunka lényege, hogy ha zökkenő van, akkor azt ne a nevelőszülő hibájának róják fel, hanem együttesen, az ő szempontjait, tapasztalatát is figyelembe véve próbálják meg a gyermek érdekében megoldani.

- Hét roma gyermeket neveltek fel. Örökbefogadott Krisztina lányuk is az. Hogy lehet feléjük saját etnikumuk értékeit, kulturális sajátosságait hitelesen közvetíteni, hogy felnőttként esetleg maguk is e közösség támogatójává válhassanak?

- Mindig értékként közvetítettük feléjük, hogy ők roma származásúak. Mindnyájan másként éltek ezt meg. Volt, aki szíve szerint megtagadta volna. Volt, aki számára egyértelmű volt, hogy ő roma, s mindig azt érezte közelebb magához. Másik nagylányunk egyértelműen mind a két világban otthonosan mozog, magyar párja és családja is jól fogadja a roma rokonságot. Ami vezérfonal volt, s már egész kiskoruktól a maguk szintjén magyaráztuk, hogy az embereknek a cigánysággal kapcsolatban igazából nem a származás a probléma, hanem a viselkedés, ahogy mi fogalmaztuk, a „cigánykodás”. Ez nyilván konkrét esetek kapcsán jött elő, és tevődött nyíltan szóvá. Mint ahogy az is, hogy nekik jóval többet kell letenni az asztalra, s ezer százalékgig becsületesnek kell lenni, hogy látva őket, mindenki azt mondja, bárcsak minden roma ilyen lenne. Azt mindig igyekeztünk egyértelművé tenni, hogy a jó Isten azért adott nekik jó érzést, olyan lehetőséget, hogy jó iskolába járhatnak, s mindent megkaphatnak a fejlődésükhöz, hogy a saját fajtájuknak segíteni tudjanak: érezzék a felelősséget a népükért. Az iskolában éppen ezért soha nem érte őket atrocitás, a tanárok, diákok maximálisan elfogadták őket. Igyekeztünk megismertetni őket a roma kultúrával, zenével. Többször elvittem őket Mátraverebélyre a roma búcsúba. Ezt a feladatot azonban igazából a vér szerinti család végezte, akikkel kivételesen jó a kapcsolatunk. A szünetek nagy részét otthon töltötték, így természetes közegükben, a tágabb családban szívhatták magukba a roma hagyományt, szokásokat.

- Mi az, amit saját családjukban minden körülmények között igyekeznek betartani, továbbadni?

- Tudni kell, hogy más gyermekét nevelni más feladat, mint a sajátunkat. Kezdetből készülni kell arra az érzelmileg legnehezebb időszakra, amikor a nevelt gyermekekben tudatosul, hogy mi nem az „igazi szüleik” vagyunk. Ezt mindkét oldalról csak úgy lehet megrázkódtatás nélkül megélni, ha kezdetből őszinteség és egymás iránti tisztelet jellemzi a kapcsolatot. Törekedtünk arra is, hogy – amennyiben ismerjük őket – jó kapcsolatunk legyen a vér szerinti szülőkkel is.

Óhatatlanul minden nevelőszülői család közvetít egy értékrendet. Ezt a nevelt gyermek számára nem mindig könnyű elfogadni. Ilyenkor elhangozhatnak „nem vagy az anyám”, „úgyse érhetsz hozzám”, „belőlem élsz...”, „miért én, hisz azért vagy itthon, hogy megcsináld” felütésű mondatok, melyeket csak hosszabb folyamat eredményeként lehet helyre tenni, s ehhez mind a két félre szükség van. Nagyon fontos a tudatosság, s hogy egy kicsit magunktól eltávolítva is tudjuk nézni a dolgokat. A szív mellett nagyon helyén kell lenni az ember eszének is, hogy ismerni és kezelni tudja saját érzéseit, indulatait.

Számomra a legfontosabb, amit át szerettem volna adni a gyerekeimnek, hogy van következménye a tetteinknek, döntéseinknek: felelősséget kell tudni vállalni a sorsunkért. Itt látom a rendszer legnagyobb hiányosságát is. Könnyen megszokja a gyerek, hogy őt mindig kimentjük a nehéz helyzetéből, hiszen ő hátrányos helyzetű, sérült, neki több esély, több lehetőség stb. jár. Egyszer azonban mindnyájan kikerülnek az életbe, ahol ezzel a szemlélettel nehezen tudják megállni a helyüket, miközben már eltávolodtak az őket addig támogató nevelőszülői családtól. Hisz a saját gyermekem, ha megbánt, „belém rúg”, akkor is az enyém marad, de egy nevelőszülőnek – ha csak nem kezdeményezi az örökbefogadást – nincsenek életem át tartó kötelezettségei.

- **Általában minden család életében válságos időszak a kamaszkor, hiszen a gyermeknek le kell válni a szülőről, választ kell találnia arra kérdésre, hogy ki is ő.**

- Mindez hatványozottan jelentkezik a nevelőszülői családban, ahol a gyermek kötődése a korábbi sérülések miatt is nehezített, és nem egyértelmű. Ha van kapcsolat a vér szerinti családdal – ami általában azért sohasem teljesen problémamentes – akkor azért nehéz, ha nincs, akkor még nehezebb talajt fogniuk ezeknek a gyerekeknek. Valós gyökerek nélkül egyikünkben sem lehetett volna egészséges lelketű ember. A nevelt gyermekek jószándékkal fogadkoznak, hogy „majd ők megmutatják”: nem lesznek olyanok, nem járnak úgy, mint a vér szerinti szülei. Néhányuknak sikerül is, de nagykorúvá válva sokan bizony váratlan terheléssel, munkanélküliséggel, hajléktalansággal, drogozással és más nehézséggel kerülnek szembe, s megismétlik a szülei sorsát. Én itt is az őszinteségben, a kommunikációban hiszek, hogy beszéljünk nyíltan a problémákról, az élet zsákutca lehetőségeiről. Akár a nevelt, akár az örökbefogadott gyerekeimet nézem, itt van a legtöbb fájdalom, kudarcom. Katinka lányom, aki csecsemőgondozó lett, s immár a harmadik gyermekét várja, úgy tűnik, megállja a helyét az életben, az esze és a szíve is a helyén van. A többiekért is úgy érzem, minden tőlem telhetőt megtettem, de nagyon fohászkodnom kell értük, hogy emberségükben ne sérüljenek, hanem kiteljesedjenek.

Kada Erika interjúja

(Rövidített formában, „Sokgyermekes nevelőszülők kapták idén a Hunyadi-díjat” címmel jelent meg a Hunyadvárosi Hírmondó 19. számában 2018 decemberében)

Fotók:

1. A családi kép Virág Vivien elsőáldozásakor készült

Balról jobbra a hátsó sor: Katonáné Kati, Katona Imre

Középső: Virág Viktória (13), Virág Vivien(12), Katona Katinka (19), Virág Klementina(14)

Első sor: Virág Ricsi(5), Katona Krisztina (7)

2. Díjátadó ünnepségen a XIV. Hunyadvárosi Napokon 2018 szeptemberében